

FARİK VE MÜMEYYİZLİK DEĞERLENDİRMESİNDE MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIMIN ÖNEMİ

The Importance of Multidisciplinary Evaluation of Juvenile Criminal Responsibility:

Ümit BİÇER*, Işık KARAKAYA**, Ömer KURTAŞ*, Ümit Naci
GÜNDOĞMUŞ*, Türker DOĞAN*, Ayşen COŞKUN**.

Biçer Ü, Karakaya I, Kurtas Ö, Gündoğmuş Ü N, Doğan T, Coşkun A. Farik ve mümeyyizlik değerlendirmesinde multidisipliner yaklaşımın önemi. Adli Tıp Bülteni, 2002; 7 (2): 63-68.

ÖZET

Çocuklarda işlenen suçun anlam ve sonuçlarını kavrayabilme, sorumluluğunu taşıyabilme ve cezaya katlanabilme adli psikiyatrik ve hukuksal açıdan farik ve mümeyyizlik kavramıyla tanımlanmaktadır. Değerlendirmeler sırasında suçun nevi ve işleniş tarzı, çocuğun sosyo-kültürel gelişme özellikleri gibi adli psikiyatrinin temel başlıkları zaman zaman ele alınamamaktadır. “Türk Bayrağına Hakaret” suçunu işlediği iddia edilen dört çocuk nedeniyle konunun tartışılması ve olayda izlenen yolun paylaşılması hedeflenmiştir.

Olayda, hazırlık aşamasında çocukların “suçun farik ve mümeyyizi oldukları” yönünde rapor düzenlenmiştir. Adli raporun bulunmasına rağmen, Cumhuriyet Savcısı çocuklarla yaptığı görüşmede, çocukların nasıl bir suç işediklerini, neyle karşı karşıya olduklarını tam olarak kavrayamadıkları, dolayısıyla suçun farik ve mümeyyizi olamayacakları düşüncesiyle ikinci bir bilirkişi görüşü istemiştir. Adli Tıp ve Çocuk Psikiyatrisi Anabilim Dalları tarafından yapılan değerlendirmelerde; çocuklardan birinde zeka geriliği bulunduğu, diğer çocuklarda herhangi bir zeka geriliği veya çocukluk ve ergenlik dönemine özgü ruhsal hastalık belirtilerine rastlanmamış ise de, dört çocuğun söz konusu suçun farik ve mümeyyizi olamayacakları kanaatine varılmıştır.

Çocuklarda bazan kabahat ile suç arasında ince bir çizgi bulunmaktadır. Yargı ve adli tıp bu çizgiyi tanımlarken, aile, çevre ve eğitim sürecinde varolan eksiklikleri çocuğa fatura etmeden, bu toplumun geleceği için o bireyi kazanmak yolunda üstüne düşen rolü eksiksiz yerine getirmelidir.

Suçun özelliği, Cumhuriyet Savcısının yaklaşımı ve ikinci bilirkişi görüşü talep etmesi, çocuklarla ilgili yapılacak değer-

lendirmenin ayrıntılı, multidisipliner olmasının önemini vurgulanması ve verilen karar ile “farik ve mümeyyizlik” kavramının tartışılması amacıyla olgu sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Farik ve mümeyyizlik, Çocuk, Suç,

SUMMARY

In childhood, comprehension of the meaning and consequences of a crime, taking the responsibility of it and the ability of dealing with the sentence is described as children criminal responsibility. Some of the main topics of forensic psychiatry like the content and the way of a crime and socio-cultural development of the child are to be taken into consideration during investigation. It is aimed to discuss the subject and the procedure of evaluation by the case of this four children who are claimed to have insulted the Turkish flag.

In this case, during the preparation stage, it was reported that the children were responsible for the crime. In contrast to this forensic report, the prosecutor had decided that these four children could not comprehend what kind of a crime they had committed and what would be the consequences. After a second evaluation by forensic medicine and child and adolescent psychiatry, it was reported that one of them was mentally retarded, whereas the others didn't have either any kind of mental disorders or any psychological problems that can be seen specifically during childhood or adolescence. Still it was decided that none of the children were criminally responsible.

There is sometimes a very thin line between a fault and a crime in childhood. The court and the forensic medicine should play their role perfectly in order to gain the child for the benefit of the public and in order not to blame them because

* Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD, Kocaeli

** Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD, Kocaeli

of the absentees of the family, environment and educational process.

We present this case in order to discuss the children criminal responsibility concept, and to emphasize the multidisciplinary evaluation of the children and to point out the prosecutor's approach who had requested a second report from an academic association.

Key Words: Juvenile criminal responsibility, Child, Crime

GİRİŞ

Suç, bir toplumda haksız sayılıp yazılı yazısız kurallarla yasaklanan ve yaptırımlara bağlanan davranış ve eylem olarak nitelendirilir. Hukuki metinlerde, devletçe yasalarla tanımlanıp yaptırıma bağlanmış olan kurallara aykırı davranış olarak tanımlanmaktadır (1,2).

BM'in Pekin Kuralları çerçevesinde çocuk adalet sistemine ilişkin yaptığı değerlendirmelerinde 2.2 sayılı maddede çocuk ve suç tanımlanmıştır. Bu tanımlara göre; işledikleri suçlar bakımından, devletlerin kendi hukuk sistemlerine göre yetişkinlerden farklı bir tarzda muameleye tabi tutulabilen çocuk veya gençler; "çocuk", devletlerin kendi hukuk sistemlerine göre, hukuken cezalandırılabilen herhangi bir davranış; (fiil veya ihmal) "suç", bir suç işlediği iddia edilen veya bir suç işlediği tespit edilen küçük veya genç kimse ise "çocuk fail" şeklindedir (3). Zihinsel, fiziksel ve ruhsal yönden tam bir olgunluğa erişmemiş, toplumsal rol ve görevlerini öğrenmekte olan çocuk bu süreç içinde bir dereceye kadar, toplum kurallarına aykırı düşünceler taşır. Ama düşüncelerini her zaman eyleme geçirmez. Ev, okul ve toplum bu dürtülerin sosyal kabul gören aktivitelere dönüşmesine olanak sağlar. İnsanda varolan yıkıcılık ve şiddet, üstbenlik aracılığıyla denetlenmekte veya bastırılmaktadır. Üst benliğin gelişmesi ise ergenlik dönemine kadar sürmektedir. İnsanlığın varoluşundan bu yana bilinç dışına itilen, bastırılan şiddet ve öldürme eğilimleri, çeşitli etki ve durumlarda ortaya çıkarak, dinler, yasalar, töreler, gelenek ve göreneklerce de kabul edilmeyen suçları ya da istenmeyen davranışları doğurmaktadır (3-7).

Türkiye'de çocukların işlemiş oldukları suçlar nedeniyle belirli yaşlarda farklı bir değerlendirmeye tabi tutulmaları söz konusudur. Çocuklarda ceza sorumluluğu üç dönemde incelenmektedir. 1. dönem; Türk Ceza Yasası (TCY) ve 2253 sayılı "Çocuk mahkemelerinin kuruluşu, görev ve yargılama usulleri hakkında yasa" ile belirtilmiştir. 11 yaş altı çocukları kapsar ve bu çocuklarda tam sorumsuzluk dönemi olduğunu bildirir. 2. dönem;

çocuklarda şarta bağlı ceza sorumluluğu dönemidir, TCY'nin 54. maddesinde açıklanmıştır. "11 yaşını bitirmiş ve 15 yaşını bitirmemiş olanların işlediği fiile karşı farik ve mümeyyiz olmayanlar hakkında kovuşturma yapılamaz ve ceza verilemez" denmektedir. 3. dönem indirimli ceza dönemidir. 15 yaşını bitirmiş, 18 yaşını bitirmemiş olanlarda ceza sorumluluğu söz konusudur, bu dönemde işlenen suçlarda indirimli ceza uygulanır. (8-9)

Erişkin kişilerden farklı olarak çocukların suça itildiği durumlarda, çocuğun yaptığı eylemin suç olup olmadığını bilmesi ve doğurduğu sonuçları kavraması gerekmektedir. Farik ve mümeyyizlik kavramı, hukuk ve tıp otoriteleri tarafından tanımlanmıştır. Adli Bilimler Sözlüğünde; "farik", fark kelimesinden türetilmiş bir sıfattır, ayıran, tefrik eden anlamındadır. "Mümeyyiz" ise, temyiz kudretinden türetilmiş bir sıfattır, iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayıran, makul surette hareket etme imkanına sahip olan biçiminde tanımlanmıştır. Erdem (10) ise farik ve mümeyyiz olmayı, işlenen suçun anlam ve sonuçlarını bilmek ve istemek (kast) olarak açıklamaktadır (1).

Bu çalışmada savcılık tarafından adli tıp anabilim dalına sevk edilerek "Türk bayrağına hakaret" suçunun farik ve mümeyyizi olup olmadığının tespiti istenen 12 yaşının içindeki üç, 13 yaşının içindeki bir çocuk ele alınmıştır. Yazıda farik ile mümeyyizlik kavramının analizi ve yasal sürece etkileri tartışılmıştır.

OLGU

Okul bahçesinde asılı duran bayrağın ipiyle oynarlar-ken ipin yere düşmesi sonucu mahallede bulunan yaşca büyük bir çocuk tarafından kışkırtılarak yere düşen bayrağa işeme suçu nedeniyle Kocaeli Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü tarafından yakalanan 12 yaşın içindeki üç, 13 yaşın içindeki bir çocuk Adli Tıp Şube Müdürlüğüne götürülmüş, yapılan değerlendirme sonucu "işledikleri suçun farik ve mümeyyizi" olduklarına dair rapor verilmiş, aynı gün savcılıkta ifadeleri alınmıştır. C. Savcısının sorduğu sorulara olguların verdiği bazı yanıtlar şunlardır:

- *Bayrak nedir?*

...dedelerimizin kanıdır.

...andımızdır.

- *Bayrak ne işe yarar?*

...istiklal marşı okunurken tepeye çekilir. Biz de istiklal marşını okuruz.

...Bizim şehitlerimiz savaşırken onların kanından oluşmuştur.

- *şehit olunca ne oluyor?*

...şehit olunca günahların gider.

- *günah nedir?*

...bu dünyada olupta işlenen suça denir.

- *suç nedir?*

...bir işi yaparken hata yapıp da başkalarının camını kırarsan bu suçtur.

- *devlet, vatan, millet, ülke nedir?*

...devlet; bilmiyorum, ülke şeydir, bilmiyorum, vatan şeydir, millettir.

- *Başbakan kimdir?*

...Alırıza efendidir.

- *Atatürk kimdir?*

...halkın babasıdır.

- *Atatürk ne iş yapar?*

...halkı gezer, ülkeyi kontrol eder.

- *müdür kimdir, ne iş yapar?*

...o okulu temizler, adıda Mikail hocadır.

- *hademe ne iş yapar?*

...Burhan abidir, oda çaycılık yapar.

Çocuklardan bazılarının, Ahmet Necdet Sezer kimdir sorusuna tanımıyorum bizim mahallede oturmuyor diye cevaplar vermeleri, içlerinden birinin bir terör örgütü liderinin komşuları olan bir arkadaşının babası olduğunu söylemesi başsavcının yaptığı görüşmeye ait diğer dikkati çeken noktalar. Alınan ifadelerin ardından cumhuriyet savcısı çocukların nasıl bir suç işlediklerini, neyle karşı karşıya olduklarını tam olarak kavrayamadıkları dolayısıyla "suçun farik ve mümeyyizi olamayacakları" kanaatiyle ikinci bir bilirkişi görüşü istemiştir.

Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi adli tıp ve çocuk psikiyatrisi anabilim yapılan muayene ve değerlendirmelerde Dört çocuğun da ailelerinin sosyoekonomik seviyelerinin düşük olduğu ve Kocaeli'ne göç ettikleri anlaşılmıştır.

Çocuklardan birinin eylemin farik ve mümeyyizi olmasına engel olacak mahiyet ve derecede "mental retardasyon" içinde olduğu saptanmıştır.

Çocuklardan bir diğerinin aile ortamında ciddi ruhsal ihmale maruz kaldığı, yapılan psikolojik testler ve muayenesi sonucunda "çocukluk depresyonu" tanısına uygun bir ruhsal durum sergilediği, "sokakta yaşayan çocuk" olarak değerlendirilebileceği, bu nedenle kendisini

gelecek tehlikelerden korumak amacıyla grupta hareket etme, baskılara karşı koyamama gibi davranış özellikleri gösterebileceği tespit edilmiştir.

Diğer iki çocuğunda sosyoekonomik seviyesi düşük aile ortamında yaşadıkları, ruhsal ve sosyal gelişimlerinin ciddi baskı altında olduğu ve çocuğun gelişme sürecinde doğru ve yanlış ayırt etme, dürtülerini kontrol edebilme yetilerini geliştirme gibi alanlarda gerekli olan yeterli ebeveyn denetiminden uzak oldukları anlaşılmıştır.

Yapılan muayene ve değerlendirmeler sonucunda diğer üç çocukta zeka geriliği veya anlama ve kavramalarını engelleyecek ruhsal hastalık belirtisine rastlanmamış ise de, eylemin özelliği, çocukların savunmaları dikkatle değerlendirilmiş, incelenen belgeler sonucunda eylemin kendileri tarafından başlatılan bir eylem olmayıp bir "abi" tarafından başlatıldığı anlaşılmış, çocukların bayrağı somut bir eşya/değer olarak algıladığı ve temsil ettiği değerler için ezberlenmiş, somut ifadeler kullandıkları görülmüştür. Bayrağın kendileri için otorite, disiplin dışında soyut bir anlam ifade etmediği; eylemin sonuçlarının kendilerine ne getireceğini ve nasıl bir ceza ile de karşı karşıya kalabileceklerini bilmedikleri; dolayısıyla, işlenmiş oldukları ileri sürülen suçun sonuçlarını da bilmedikleri ve kavrayamadıkları ve suçun farik ve mümeyyizi olmadıkları kararına varılmıştır.

TARTIŞMA

Toplumsal koşulların ve olanaksızların yetersizliği, aile ve toplumun genç bireyleriyle sevgi bağını sağlıklı kurmaması ve yeterli eğitim verilmemesi çocukların suça itilmelerine yol açmaktadır.

Zihinsel, fiziksel ve ruhsal yönden tam bir olgunluğuna erişmemiş, toplumsal rol ve görevlerini öğrenmekte olan çocuk, bu süreç içinde bir dereceye kadar toplumsal kurallara aykırı düşünceler taşıyıp eylemlere girişebilir. Ev, okul ve toplum bu dürtülerin sosyal kabul gören aktivitelere dönüşmesine olanak sağlar (11- 16). Çocuk suçluluğunda daha çok sosyal çevrenin etkili olduğu, göç faktörü ve buna bağlı sosyal-ekonomik uyum güçlükleri, sağlıksız ve küçük konutlar, yeterli eğitim ve dengeli disiplin verilememesi, parçalanmış aileler, kitle iletişim araçlarındaki şiddet içeriği fazla olan programlar çocuğu suça iten başlıca etkenler arasında gösterilmektedir. (13-18). Kişisel faktörler arasında ise, anne-baba yokluğu, yanlış yada tutarsız disiplin yöntemleri, çocuğun özdeşim yapabileceği bireylerin olmayışı ya da uygunsuzluğu

gösterilmektedir (17- 18) Etkenlerin her birinin suça yönelmede kesin sebep olmadığı, genellikle bir çok faktörün bir araya gelerek suça elverişli ortam oluşturduğu savunulmaktadır (13).

Ceza hukukunda; yaş küçüklüğü, tıpkı diğer faktörler (akıl hastalığı, zeka geriliği, arızı sebepler, sağır ve dilsizlik) gibi isnat yeteneğini (temyiz gücü) ve ona bağlı olarak kusurluluk ve ceza sorumluluğunu etkilemektedir (11). Çalışmada ele alınan çocuklar yaşları yönünden farik ve mümeyyizlik değerlendirmesinin yapılacağı yaş aralığı içindedirler. Bu yaşlarda, çocuklar ergenlik öncesi/başlangıcında olup, özellikle soyut kavramların algılanması açısından olgunlaşma sürecinin tamamlanıp bütünleşmesi aşamasındadırlar. Bu dönem, bireysel kimliğin ve toplumsal bilincin çok hızlı geliştiği bir dönem olması nedeniyle “çete çağı” olarak da adlandırılabilir. Bu yaştaki çocuk ve gençlerin eylemlerinin bilinçli, yetkin bir eylem olmaktan ziyade, bir oyun stimülasyonu içinde akran grupları arasında varolma, grup içinde kendi kimliğini geliştirme, ayrı bir insan olduğunu kanıtlama gibi gelişme dönemine özgü motivasyonlarla başlayıp sürebileceği, eylemlerinin büyüme sürecini temsil eden değerlere ve kişilere karşı bir başkaldırı, disiplin ve otoriteye karşı çıkma özellikleri taşıyacağı ve dürtü kontrolünün düşüklüğü nedeniyle çabuk ve fevri olarak gerçekleşebileceği bilinmektedir (19).

Çocukların yaramazlık ve ceza hakkındaki görüşleri yaşla birlikte değişikliğe uğrar. Daha küçük çocuklar “immanent justice”, her şeyde mevcut adalet, fikrine göre hareket ederler. Suç cezayı gerektirir ve eğer cezalandırıldıysa bunu hak edecek kötü bir şey yapmıştır. Aynı zamanda “retributive justice”, cezalandırıcı adalet, fikri benimsenir, buna göre şartlar ve motivasyon ne olursa olsun ceza suça uymalıdır. Buna karşıt olarak daha büyük çocuklar otonom bir yargılamaya, işbirliği ve kooperasyona, kuralların içselleştirilmesine, adalet ve karşılıklı hizmet anlayışına dayanan farklı bir moral anlayışla hareket ederler. 11-21 yaş arası çocuklarda moral yapılanmanın manipülasyona açık olduğu gösterilmiştir (19).

Farik ve mümeyyizlik çocuğun işlediği suçun anlam ve sonuçları kavrayabilme yeteneği olarak belirtilmektedir. Tıp otoritelerinden bir araştırmacı, farik olma ile mümeyyiz olma kavramlarının ayrılması gerekliliğini vurgulayarak farik olmayı; “toplumca doğru olanı, suç özelliğinde olmayanı ayırt edebilme, seçebilme ve uygulayabilme kabiliyeti”, mümeyyiz olmayı ise; “aklı başın-

da olma” başka bir araştırmacı ise, “çocuğun işlediği fiilin niteliğini, bir suç olduğunu, yapılması ile başkalarının zarar göreceğini ve kendisine de ceza verileceğini bilmesi veya tahmin edebilecek derecede ruhsal gelişmeye erişmesi” şeklinde belirtilmektedir. Burada birbirine çok yakın ve aynı doğrultuda oluşmuş hadiseler, davranışlar, duygular, heyecanlar, değer yargıları arasındaki ince ayrımı yapabilme ve bunlar arasında –o şartlar altında- doğru olanı, suç niteliğinde olmayanı, toplumca kabul edilebilir olanı ayırt edebilme, seçebilme ve uygulayabilme yeteneği söz konusudur. Bu hususun tayini için çocuğun ruhsal-cinsel gelişimi, sosyal çevresi, suç işleniş esnasında içinde bulunduğu ve karşılaştığı şartlar, içinde doğup büyüdüğü çevre ile o çevreden almış bulunduğu duygusal yükler ve değer yargıları, yaşı gibi birçok faktör göz önüne alınmalıdır (11, 20-21).

“Farik ve mümeyyizlik kavramı” bir arada kullanılması gereken bir kavramdır, ayrı ayrı kullanılmasını öneren araştırmacılar ve adli tıp uzmanları bulunmakta ise de, felsefik anlamda “anlamak, ayırt etmek” sözcüklerinin kast ettiği “düşünce, algılama ve olgunluk düzeyi” birbirinden ayırt edilemez. Bu sözcükler birbirlerini tamamlayan ve dışarıda bırakmayan bir olgunluk düzeyini işaret eder, yoksa biri veya öbürünün ayrı ayrı kullanılabilmesi anlam taşımamaktadır. Kaldı ki hukuken cezaların derecelendirilmesinde de böyle bir ayırım da yapılmamıştır.

Diğer taraftan “farik ve mümeyyizlik” değerlendirmelerinde var olması gereken diğer bir unsur “kasıt”tır. Kasıt hukukun değerlendirmesi gereken bir kavram olmakla birlikte, adli psikiyatrik açıdan “suç işleme ve suça karşı kendini savunma mantığı” ile benzeşmektedir. Dolayısıyla hekim bu durumu suçlarda değerlendirmek durumundadır. İncelediğimiz olguda eylemin özelliği ve çocukların savunmalarına dikkat edildiğinde “eylemin kendileri tarafından başlatılan bir eylem olmayıp bir “abi” tarafından başlatıldığına anlaşıldığı, eylemin bir ülkenin, bir devletin moral değerlerine saldırmak kasdı ile yapılabilecek bir hakaret, örgütlü bir eylem olarak değerlendirilemeyeceği; bayrağın somut bir eşya olarak algılandığı ve temsil ettiği değerler için ezberlenmiş, somut ifadelerin kullanıldığı ve kendileri için otorite, disiplin dışında soyut bir anlam ifade etmediği; eylemin sonuçlarının kendilerine ne getireceğini ve nasıl bir ceza ile de karşı karşıya kalabileceklerini bilmedikleri; dolayısıyla, işlemiş oldukları ileri sürülen suçun sonuçlarını da bil-

medikleri ve kavrayamadıkları kanaatine varılmıştır.

Olguların muayene bulguları değerlendirildiğinde bir olguda “eylemin farik ve mümeyyizi olmasına engel olacak mahiyet ve derecede mental retardasyon (zeka geriliği)” içinde olduğu, bir diğerrinin ise aile ortamında ciddi ruhsal ihmale maruz kaldığı, yapılan psikolojik testler ve muayenesi sonucunda “çocukluk depresyonu” tanısına varılmıştır. Çocuklarda yapılacak muayene ve incelemelerde, görüşmelerin yalnızca sözel olmayıp diğer tekniklerin ve psikometrik incelemelerin kullanılması önerilmiştir. Multidisipliner çalışmalar çocuklarda daha sağlıklı ve doğru kararlar verilmesini sağlayacaktır (13). Verilen son raporda yapılan değerlendirmeler yalnızca adli tıp anabilim dalı uzmanlarınca değil, çocuk psikiyatrisi uzmanlarının da katılımıyla yapılmış ve sonuçlandırılmıştır.

Ceza sorumluluğu muayeneleri ve 2253 sayılı yasa gereği çocukların bu değerlendirmelerinin “uzman hekimlerce” yapılması, bu uzman hekimlerin “adli tıp, psikiyatri ve nöroloji uzmanı” olması öngörülmüştür. Burada yasa koyucunun, değerlendirmenin yapılabilmesi için özel bir tür bilgi gerektiğini kast ettiği açıktır. Bu bilginin de yalnızca yapılacak muayeneye dayandırılmayacağı; olay, çocukların özgeçmiş, aile özellikleri gibi sosyal inceleme raporlarıyla desteklenmesi gerektiği öngörülmüştür (9). Pekin Kuralları’nda da “yetkili makam tarafından olay hakkında makul (sağduyulu) bir karar verilmesini kolaylaştırmak için çocuğun geçmiş yaşamı, halen içinde yaşadığı koşullar ve suçun işlendiği şartlar gereği gibi araştırılır” hükmü yer almaktadır (3). Hekimlerin meslek içi eğitimlerinin yapılmaması ve disiplinler arası işbirliğinin olmaması yetersiz, hatta hatalı değerlendirmelerle sonuçlanmaktadır. Pekin Kuralları’nda da “çocuklarla ilgili hizmetleri yürüten bütün personelin gerekli mesleki yeterliliklerini oluşturmaları ve sürdürmeleri için mesleki eğitim, hizmet içi eğitim, geliştirme kursları gibi uygun eğitim türleri kullanılır” denmektedir (3). Düzenlenen raporda bu eksikliklerin bulunması meslek içi eğitimlerin önemine işaret etmektedir.

Mevcut rapora rağmen, C.savcısı yaptığı görüşmede aldığı yanıtlar ve değerlendirmesi sonucunda çocukların “farik ve mümeyyiz olamayacağı” şüphesi ile yeniden değerlendirme ve rapor istemiş ve olay da aktarılan şekilde sonuçlanmıştır. Yargının sorunu ele almasında gösterdiği özenin, bilirkişilikten kaynaklanan eksiklik ve sorunların çözümü için yol gösterici olduğu düşünülmüştür.

Pekin Kuralları’nda (3) “cezalandırıcı katı yaklaşımla-

rın yerinde olmadığı, çocuklar tarafından işlenen ağır suçlarla ilgili davalarda hak edilen tam cezanın ve karşılık veren yaptırımların bir temeli olduğu kabul edilirken, çocuklarla ilgili davalarda genç insanın iyiliği ve geleceğini koruma kaygısı, bu tür düşüncelere ağır basması gerektiği” belirtilmiştir. Genelde insan olan herkes bilecek veya bilmeyerek, isteyerek veya istemeyerek, büyük veya küçük suç işleyebilir. Çok nadir insanlar dışında, bundan kaçınmak mümkün değildir. Burada dikkat edilecek husus, suç işleyen bir insanın imha edilir derecede cezaya çarptırılması değil; ıslah edilir biçimde cezalandırılmasıdır. Çocuk ve gençlerde öğrenme ve gelişme sürecinin devam ettiği düşünülürse verilecek cezanın aynı olay karşısında aynı davranışın sergilemesini önleyecek nitelikte olmasına özen gösterilmelidir. Ancak aynı çocuk aynı suç niteliğindeki davranışı yineliyorsa suçu anlama ve kavramanın farklı biçimde ele alınacağı açıktır.

Çocuklarla ilgili konularda alınan önlemler ve uygulanan cezalar, toplumun geleceğe yönelik bakışının ve yatırımının ne olduğunun en önemli göstergesidir.

KAYNAKLAR

1. Bilge Y. Adli Bilimler Sözlüğü. Palme Yayıncılık. Ankara 2002: 92, 141, 209, 282.
2. Gökçe T. Türk Hukukunda Meşhut Suç Kavramı, Unsurları Ve Görünüş Şekilleri, Türkiye Barolar Birliği Dergisi. 15;1.
3. Birleşmiş Milletler. Çocuk Adalet Sistemine Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Beijing Rules - Pekin Kuralları) (Genel Kurulun 29 Kasım 1985 tarihli ve 40/33 sayılı kararıyla kabul edilmiştir.).
4. Gündoğmuş ÜN, Biçer Ü, Çolak B. Kocaelinde üç yıllık dönemde saptanan ebeveyn öldürme olaylarının değerlendirilmesi. Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Vecdi Aral’a armağan. KOÜ Hukuk Fakültesi. 2001: 117-126.
5. Dinçmen K. Deskriptiv ve dinamik psikiyatri. Ar Yayın Dağıtım. 2. basım 1980:423-41.
6. Klein M, Öner Y. Çocukken başlar isyan. Era yayınları.1993: 11-25.
7. Yavuzer H. Psikososyal açıdan çocuk suçluluğu .İÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları. 1986:35-50.
8. Akyüz G, Beyaztaş FY, Kuğu N, Analan E, Doğan O. Suç işledikleri iddiasıyla muayeneye gönderilen çocuk ve ergenlerde sosyodemografik ve klinik özelliklerin değerlendirilmesi. Adli Tıp Bülteni, 2000; 5(2): 70-75.
9. Ekdemir İ. Son Değişiklikleri ile Açıklamalı-İçtihatları Türk Ceza Kanunu ve Ceza Mahkemeleri Usulü Kanunu. Ankara: Adalet matbaacılık, 1990: 79-97.

10. Erdem M, Küçüklerin Yargılanmaları ve Emniyet Tedbirleri. www.izmirbarosu.org.tr
11. Dinçmen K. Adli Psikiyatri, Birlik yayınları, İstanbul. 1984: 16-19.
12. ATUD, Birinci basamak için adli tıp el kitabı. Biçer Ü, Hancı H. Adli Psikiyatri. TTB Yayını. Ankara. 1999; 147-56.
13. Gündoğmuş ÜN, Çolak B, Boz H, Biçer Ü. 1996-2001 Yıllarında Kocaeli'nde yapılan Farik ve mümeyyizlik muayenelerinin değerlendirilmesi. Adli Tıp Dergisi,. 2003; 17 (2):1-7.
14. Dönmezler S. Kriminoloji. 7. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul. 1984
15. Tuncer O. Çocuk suçluluğu, biyo-psiko-sosyal açıdan ergenlik. Ayın Kitabı. Ege Üniversitesi Matbaası. İzmir. 1976; 12-3
16. Yavuzer H. Çocuk ve suç. 5. Bası. Remzi Kitabevi. İstanbul . 1990
17. Hancı İH. Çocuk suçluluğu: aile ve eğitim etkisi. 7. Ulusal Adli Tıp Günleri. 1-5 Kasım 1993. Antalya. Poster Sunuları Kitabı. 1993; 199-208
18. Karagöz YM, Karagöz S. Çocuk suçluluğu ve ailenin sosyo-ekonomik kültürel düzeyi: bir anket çalışması, 8. Ulusal Adli Tıp Günleri Poster Sunuları Kitabı. 16-20 Ekim 1995. Antalya; 161-6
19. Wolff S., "Moral Development" in Textbook of Child and Adolescent Psychiatry. Lewis M., Third edition, 212-221.
20. Dinçmen K. 2. Ulusal Adli Tıp Günleri Panel ve Serbest Bildirileri, Bursa , 1985:23-24.
21. Akyüz G, Beyaztaş FY, Kuğu N, Analan E, Doğan O. Suç işledikleri iddiasıyla muayeneye gönderilen çocuk ve ergenlerde sosyodemografik ve klinik özelliklerin değerlendirilmesi. Adli Tıp Bülteni, 2000; 5(2): 70-75.
22. Şen MS. Adalet Ve Zulüm Çerçevesinden Suç ve Ceza. www.ilkadimdergisi.com/145/kapak-seyyit-mehmet-sen.htm

Yazışma Adresi:

Doç. Dr. Ümit BİÇER
Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi
Adli Tıp Anabilim Dalı, Kocaeli
E-posta: biceru@kou.edu.tr